

Fra norsk rettspraksis. — *Aberratio ictus* (feilslag)

Av statsadvokat NILS PARELIUS.

Det tilfelle at gjerningsmannens forsett har vært rettet på en bestemt følge, men begivenhetsutviklingen fører til at det inntrer en annen følge som ikke har vært tilsiktet, har i strafferetts-teorien vært betegnet som *aberratio ictus* (feilslag). Det vanlige eksempel er at gjerningsmannen A vil drepe personen B, men istedet rammer og dreper personen C. Se således *Jon Skeie: Afhandlinger*. Kristiania 1913. S. 76. *Francis Hagerup: Strafferettens almindelige del*. Oslo 1930. S. 256 og *Johs. Andenæs: Alminnelig strafferett*. Oslo 1956, s. 196.

Andenæs anfører: „Den alminnelige oppfatning er her at han (A) ikke skal straffes for fullbyrdet drap av C, men for forsøk på drap av B, eventuelt kombinert med uaktsomt drap av C. Noen stor praktisk betydning har dette subsumsjonsspørsmål ikke. Om fastsettelsen av straffen i slike tilfelle har vi en særregel i § 51, 2. ledd, som gir anledning til å anvende den samme straff som ved domfellelse for fullbyrdet forsetlig forbrytelse“.

Tilfelle av denne art synes sjelden å komme opp i praksis. Fra norsk rettspraksis kjennes to tilfelle, begge fra celebre draps-saker. De er behandlet av *Otto Hafting* i NTfK 1950 s. 79—80. I det ene tilfelle ble A dømt for forsøk på overlagt drap av B og fullbyrdet forsetlig drap av C (Norsk Retstidende 1950 s. 2). *Hafting* erklærer seg uenig i subsumsjonen av drapet av C. — I det annet tilfelle (det såkalte sjokolademord) blev A dømt for forsøk på overlagt drap av B, men med spesiell henvisning til straffelovens § 51, 2. ledd forsåvidt angår den følge at C avgikk ved døden (N. Retst. 1951, s. 498). Subsumsjonen i sistnevnte sak er forsåvidt i overensstemmelse med hva som hevdes i teorien, dog så at det ikke ble funnet hensiktsmessig å subsumere C's død som uaktsomt drap.

Et tilfelle av *aberratio ictus* er behandlet i en dom avsagt av Frostating lagmannsrett 24. oktober 1964. Det oppstod i denne forbindelse spesielle problemer som har sammenheng med den mere trivielle form for kriminalitet en her stod overfor. Saksforholdet var følgende: Tiltalte var satt under tiltale for å ha skadet en annen på legeme (straffelovens § 229) ved at han under en fest i et ungdomshus hadde slått til en av de tilstedeværende, slik at denne hadde fått avslått to tenner i overkjeven. Tiltalte var reist etter fornærmedes begjæring, og tiltalte hadde med samtykke av Høyesteretts Kjæremålsutvalg innbrakt den fel-lende underrettsdom for lagmannsretten.

Under sin vitneforklaring opplyste fornærmede at han hadde passert like forbi tiltalte, som da var i slagsmål eller klammeri med en annen person. Han hadde så pludselig fått et knyttneveslag i ansigtet av tiltalte. Han og tiltalte kjente hverandre bare av utseende og hadde ikke hatt noen uoverensstemmelser. Under den nærmere eksaminasjon uttalte han at han ikke kunne si noe bestemt om hvorvidt tiltalte hadde slått for å ramme ham eller om det hadde vært meningen å ramme den person som tiltalte var i klammeri med. Tiltalte hadde etter sin egen forklaring vært så beruset ved anledningen at han ikke husket noe om episoden. Spørsmålet om feilslag hadde ikke vært fremme i underretten.

Etter dette fant statsadvokaten at lagretten måtte forelegges skyldspørsmålet i de to alternativer som etter bevissituasjonen her kunne komme på tale, nemlig prinsipielt etter tiltalen, subsidiært som et tilfelle av aberratio ictus (feilslag). Den subsidiære problemstilling bød på visse vansker, idet det in casu ikke var anledning til å stille noe spørsmål om forsøk på legemsbeskadigelse (eller legemsfornærmelse) av den annen part i klammeriet, idet en slik forbrytelse ikke var omfattet av tiltalen og derfor heller ikke kunne gjøres til gjenstand for spørsmål til lagretten (straffeprosesslovens § 342). Det kunne derfor bare bli tale om et spørsmål om uaktsom legemsbeskadigelse av anmelderen. For at forholdet skulle være straffbart i sin uaktsomme form, måtte den påførte legemsskade (avslåing av tenner) komme inn under lovens uttrykk „uhelbredelig lyte, feil eller skade“, straffelovens § 237 jfr. § 229. Støtte for denne opfatning av skaden ble funnet i *Jon Skeie*: Den norske strafferett. Oslo 1946. S 37—38.

Hadde det eksempelvis dreiet seg om en ukvalifisert legemsskade, ville forholdet således ikke være straffbart etter det subsidiære alternativ.

På grunnlag av statsadvokatens utkast ble det forelagt lagretten disse to spørsmål:

1. Hovedspørsmål. Er tiltalte Harry S. skyldig i å ha skadet en annen på legeme eller helbred *derved* at han den 22. desember 1963 ca. kl. 24,00 i ungdomshuset „Idavollen“ i Ørsta slo til Svein M. over munnen, slik at denne fikk slått av to tenner i overkjeven?
2. Subsidiært hovedspørsmål, som bare blir å besvare hvis spørsmål 1 besvares med nei.
Er tiltalte Harry S. skyldig i ved uaktsomhet å ha forvoldt uhelbredelig skade på legeme, *derved* at han den 22. desember 1963 ca. kl. 24,00 i ungdomshuset „Idavollen“ i Ørsta med knyttneven slo etter Haldor S., men istedet rammet Svein M.

over munnen, slik at denne fikk slått av to tenner i overkjeven?

Lagretten svarte nei på spørsmål 1 og ja på spørsmål 2.

I premissene for straffutmålingen uttaler retten:

„Ved straffutmålingen tas i skjerpene retning i betraktning at tiltalte har handlet forsetlig i relasjon til Haldor S. og at han dømmes for uaktsonhet ene og alene av den grunn at slaget ikke rammet Haldor S., men fornærmede i denne sak.“

Nils Parelius.

Fiktivt sosialt press — En kommentar til en artikkel om gjengkriminalitet

Av amanuensis RAGNAR HAUGE

En av de observasjoner man har gjort innenfor sosialpsykologien er at det ofte finnes en tendens til å tillegge andre oppfatninger som disse i realiteten ikke har. Særlig blant ungdom synes denne tendensen å være utpreget. Gjennom empiriske undersøkelser er det f. eks. påvist at mens få unge piker selv sier at de er tilhengere av „fri kjærlighet“, er det mange av dem som tror at andre unge piker er av motsatt oppfatning,¹⁾ at skolebarn tror at langt fler av klassekameratene liker at det bråkes i klassen enn det som faktisk er tilfelle,²⁾ at ungdom av begge kjønn oppfatter sine jevnaldrende som mindre kristelige enn dem selv³⁾, og at gutter i de nordiske hovedsteder tillegger de jevnaldrende et større alkoholforbruk enn disse faktisk har.⁴⁾

Felles for disse feiltolkningene er at de andre tillegges mer ekstreme oppfatninger eller mer avvikende atferd i forhold til de eksisterende samfunnsverdier enn disse andre i realiteten har. De oppfattes som tilhengere av et friere seksualliv, av bråk i skoleklassen, av et mindre kristelig sinnelag eller av et større alkoholforbruk enn det som er tilfelle. Den unge har en tendens til å undervurdere den støtte de konvensjonelle verdier har — eller sagt på en annen måte, den ungdom som ønsker å leve opp til det han tror er de andre unges oppfatninger, vil være under et fiktivt sosialt press i retning av avvik fra de herskende normer.

¹⁾ Nordland, Eva: *Ungdomspsykologi*. Oslo 1949.

²⁾ Galtung, Ingrid Eide: Den vanskelige og den vanlige klassen. *Tidskrift for Samfunnsforskning*. 1963, vol. 4, s. 33—41.

³⁾ Rommetveit, Ragnar: *Social Norms and Roles*. Oslo 1953.

⁴⁾ Bruun, Kjetil and Ragnar Hauge in collaboration with Nils Christie, Carl-Gunnar Janson, Erland Jonsson, and Svend Skyum-Nielsen: *Drinking Habits among Northern Youth*. Helsinki 1963.